

Liczebność ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w okresie maj 2011–kwiecień 2012

Ptaki liczono raz w miesiącu przez cały rok. W stosunku do lat ubiegłych teren objęty badaniami oraz metodyka pozostały bez zmian (Meissner et al. 2000). Podczas kontroli styczniowej dodatkowo policzono mewy i bieliki *Haliaeetus albicilla* przebywające na wybrzeżu Zatoki Gdańskiej oraz mewy na dużych, komunalnych składowiskach śmieci w Gdańsku-Szadółkach, w Łężyczach koło Gdyni i w Swarzewie koło Władysławowa.

Latem, podobnie jak w poprzednich sezonach, najliczniejszymi gatunkami były kormoran *Phalacrocorax carbo*, łabędź niemy *Cygnus olor* i krzyżówka *Anas platyrhynchos* (tab. 1). Liczebność krzyżówek, perkozów dwuczubych *Podiceps cristatus* i kormoranów wyraźnie wzrosła w sierpniu, co jest typowym zjawiskiem dla badanego akwenu (Meissner et al. 2009, 2011) i prawdopodobnie wskazuje na początek przemieszczeń związanych z migracją jesienną. Z rzadko pojawiających się gatunków stwierdzono samicę sterniczki jamańskiej *Oxyura jamaicensis* (ujście rzeki Redy, 17.07.11, A. Kośmicki) i helmiatkę *Netta rufina* (Gdynia Babie Doły, 15.08.11, A. Kośmicki).

Okres niskich temperatur (poniżej -5°C) rozpoczął się dopiero w ostatnich dniach stycznia i trwał nieprzerwanie do połowy lutego. Złodzenie pojawiło się tylko podczas kontroli w lutym i objęło swoim zasięgiem jezioro Ptasí Raj, Wisłę Śmiałą, znaczną część przekopu Wisły, oraz całą wewnętrzną część Zatoki Puckiej między Rewą i Juratą. Wolne od lodu pozostawało ujście Redy i małe oparzeliska wzdłuż wybrzeża Półwyspu Helskiego na wschód od Jastarni. Średnie temperatury w kolejnych miesiącach okresu zimowego wynosiły: grudzień $4,1^{\circ}\text{C}$, styczeń $0,9^{\circ}\text{C}$, luty $-2,7^{\circ}\text{C}$, marzec $3,7^{\circ}\text{C}$ (www.tutiempo.net dla stacji pomiarowej Hel).

Okres od września 2011 do kwietnia 2012 roku charakteryzował się bardzo niskimi liczebnościami wszystkich gatunków, które zwykle dominują w ugrupowaniu ptaków wodnych na badanym akwenu (tab. 2). W styczniu, kiedy nie odnotowano obecności pokrywy lodowej, całkowita liczebność ptaków (z wyłączeniem mew) była jedną z najniższych odnotowanych w 27-letniej historii liczeń zimowych (rys. 1). W przypadku kormorana i łyski *Fulica atra*, omawiany sezon był drugim z kolei o bardzo niskiej liczbie zimujących ptaków (rys. 2). Oba te gatunki uważane są za wrażliwe na niskie temperatury (Nilsson 1984, Monval & Pirot 1989, Grémillet & Wilson 1999) i po wyjątkowo mroźnej zimie 2009/2010 liczebność ich populacji mogła się zmniejszyć. Nie można jednak wykluczyć, że ptaki, które do tej pory przebywały na Zatoce Gdańskiej przeniosły się na inne zimowiska o łagodniejszych warunkach klimatycznych. W przypadku kormorana za tą drugą możliwością przemawia fakt, że jego europejska populacja łęgowa między latami 2010 a 2012 spadła tylko o 1% (S. Bzoma dane niepubl., www.cormocount.eu).

Na uwagę zasługuje wyjątkowo liczne stado krakw *Anas strepera* (90 os.) zaobserwowane w okolicach rezerwatu Beka (14.11.11, A. Kośmicki). Jesienią 2011 roku gatunek ten bardzo licznie gromadził się też na Zatoce Elbląskiej (Zalew Wiślany), gdzie 20.10 policzono w sumie 3 615 krakw, a 3.11 przebywały tam jeszcze 1 232 os. (S. Bzoma, P. Zięcik). W listopadzie odnotowano też bardzo wysoką liczebność łabędzia krzykliwego *C. cygnus* (tab. 2). Spośród 715 zaobserwowanych osobników aż 710 stwierdzono na wewnętrznej części Zatoki Puckiej, z czego 398 przebywało między Osłoninem a Puckiem, a 182 wzdłuż Półwyspu Helskiego między Kuźnicą i Jastarnią. Jest to jak dotąd największa koncentracja tego gatunku stwierdzona w zachodniej części Zatoki Gdańskiej od początku prowadzenia tych badań.

W styczniu 2012 roku, na wybrzeżu Zatoki Gdańskiej zaobserwowano ponad 23 tysiące mew srebrzystych *Larus argentatus*, a łącznie z kontrolowanymi wysypiskami śmieci liczebność tego gatunku przekroczyła 29 tysięcy (tab. 3). Najwięcej mew srebrzystych przebywało wzdłuż wybrzeża otwartego morza między Kuźnicą i Rozewiem. W sumie stwierdzono tam 19 047 ptaków, z czego aż 7 718 odnotowano w locie, przemieszczających się w kierunku zachodnim (15.01.12, A. Kośmicki, E. Kurach). Prawdopodobnie ten intensywny przelot związany był ze zmianą pogody. Nad-

chodząca fala mrozów spowodować mogła odlot mew srebrzystych ze wschodniej i północno-wschodniej części Bałtyku. Mewy srebrzyste z kolonii fińskich podczas łagodnych zim pozostają bliżej terenów lęgowych i reagują na ochłodzenie przemieszczając się w kierunku zachodniego Bałtyku (Kilpi & Saurola 1984). Podobnie wysoką liczebność mew srebrzystych odnotowano w styczniu 2003 roku, jednak wtedy aż 77% ptaków przebywało na komunalnych wysypiskach śmieci (rys. 3).

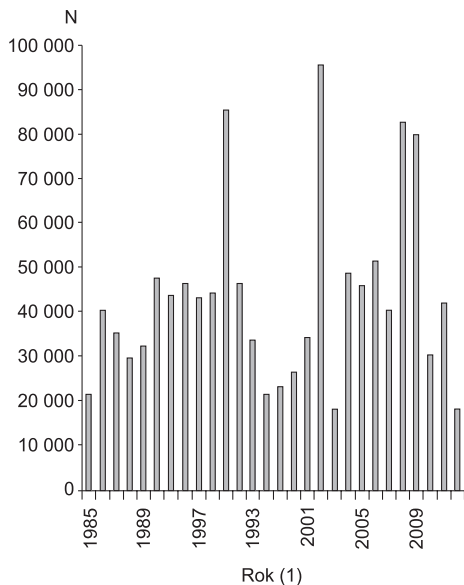
Tabela 1. Liczebność ptaków wodnych za Zatoce Gdańskiej od maja do sierpnia 2011

Table 1. Numbers of waterbirds on the Bay of Gdańsk between May and August 2011. (1) – species, (2) – total

Gatunek (1)	16.–18. 05.11	11.–12. 06.11	16.–20. 07.11	12.–15. 08.11
<i>Cygnus olor</i>	681	507	243	301
<i>Cygnus cygnus</i>		2		
<i>Anser anser</i>	29	11	9	8
<i>Branta canadensis</i>			1	2
<i>Tadorna tadorna</i>	56	71	9	8
<i>Anas penelope</i>	12	12	21	65
<i>Anas strepera</i>	3	7	4	12
<i>Anas crecca</i>	1	34	31	175
<i>Anas platyrhynchos</i>	320	409	342	935
<i>Anas acuta</i>				2
<i>Anas querquedula</i>			4	
<i>Anas clypeata</i>	3	28	2	58
<i>Netta rufina</i>				1
<i>Aythya ferina</i>		2	8	2
<i>Aythya fuligula</i>	23	59	290	82
<i>Aythya marila</i>			2	
<i>Somateria mollissima</i>	2	3		1
<i>Clangula hyemalis</i>	4	1		
<i>Melanitta nigra</i>	4		1	
<i>Melanitta fusca</i>				16
<i>Bucephala clangula</i>	40	95	218	335
<i>Mergus serrator</i>	7	1		
<i>Mergus merganser</i>	110	135	197	267
<i>Oxyura jamaicensis</i>			1	
<i>Tachybaptus ruficollis</i>				8
<i>Podiceps cristatus</i>	1	28	228	799
<i>Podiceps grisegena</i>			1	1
<i>Podiceps auritus</i>	1			
<i>Podiceps nigricollis</i>				2
<i>Phalacrocorax carbo</i>	930	1410	5971	10346
<i>Ardea cinerea</i>	142	85	98	51
<i>Fulica atra</i>	3	7	7	59
<i>Gallinula chloropus</i>				1
Suma (2)	2372	2907	7688	13537

Tabela 2. Liczebność ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej od września 2011 do kwietnia 2012
Table 2. Numbers of waterbirds on the Bay of Gdańsk between September 2011 and April 2012. (1) – species, (2) – total

Gatunek (1)	10.–12. 09.11	14.–18. 10.11	12.–14. 11.11	17.–19. 12.11	15.–18. 01.12	11.–13. 02.12	17.–18. 03.12	13.–14. 04.12
<i>Cygnus olor</i>	361	857	987	1202	1951	3039	1357	996
<i>Cygnus columbianus</i>		2	4					
<i>Cygnus cygnus</i>		6	715	14	274	127	27	
<i>Anser fabalis</i>		5	58					
<i>Anser albifrons</i>		15	26		1			25
<i>Anser anser</i>	153		470	201	210		3	27
<i>Branta canadensis</i>			22		4			
<i>Branta leucopsis</i>		75						
<i>Tadorna tadorna</i>	2	3					42	53
<i>Anas penelope</i>	826	410	238	41			75	93
<i>Anas strepera</i>			94	2			18	12
<i>Anas crecca</i>	213	76	7		3		39	25
<i>Anas platyrhynchos</i>	731	1552	5285	2532	2866	1060	937	228
<i>Anas acuta</i>	17		2				5	4
<i>Anas querquedula</i>	13		2				2	2
<i>Anas clypeata</i>	26		6				9	21
<i>Aythya ferina</i>	1	88	221		40	19	153	11
<i>Aythya fuligula</i>	468	5660	4987	7343	5147	9967	8511	4031
<i>Aythya marila</i>		1385	555	1028	360	256	2	492
<i>Somateria mollissima</i>	17	52	114	65	186	77	29	10
<i>Clangula hyemalis</i>		497	4690	4174	1858	3137	17335	6264
<i>Melanitta nigra</i>		190	436	296	182	598	336	340
<i>Melanitta fusca</i>		108	1454	1479	397	1571	2179	1004
<i>Bucephala clangula</i>	130	767	2715	2094	1946	7026	2354	1653
<i>Mergellus albellus</i>				8	85	268	18	18
<i>Mergus serrator</i>		74	201	313	516	124	171	56
<i>Mergus merganser</i>	406	161	559	365	804	2299	164	55
<i>Gavia stellata</i>			1	1	1	1	4	1
<i>Gavia arctica</i>			6		6	2		3
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	4		2				1	2
<i>Podiceps cristatus</i>	838	2324	2978	490	311	174	598	37
<i>Podiceps grisegena</i>		2					1	
<i>Podiceps auritus</i>	1	143	87	18	14	8	27	28
<i>Phalacrocorax carbo</i>	5288	4307	2172	2393	875	633	558	1092
<i>Ardea cinerea</i>	30	14	45	54	25		57	79
<i>Egretta alba</i>	10	11						4
<i>Fulica atra</i>	860	1451	1253	562	229	269	640	36
<i>Gallinula chloropus</i>					1			
<i>Alca torda</i>			5	1	4	3	4	1
Suma (2)	10395	20235	30397	24676	18296	30658	35656	16703

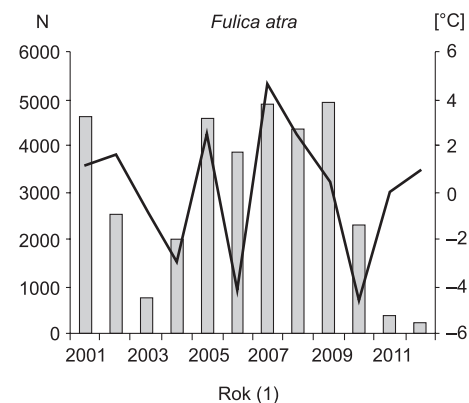
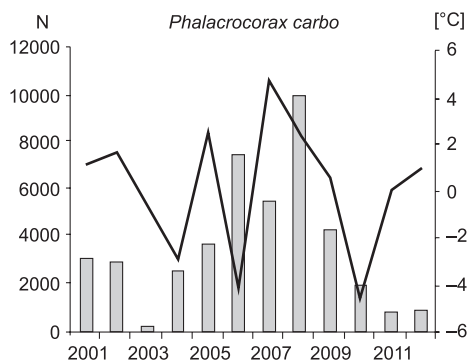

Rys. 1. Liczba ptaków wodnych (bez mew) przebywających w styczniu w zachodniej części Zatoki Gdańskiej
Fig. 1. Numbers of waterfowl (without gulls) occurring on the western part of Bay of Gdańsk. (1) – year

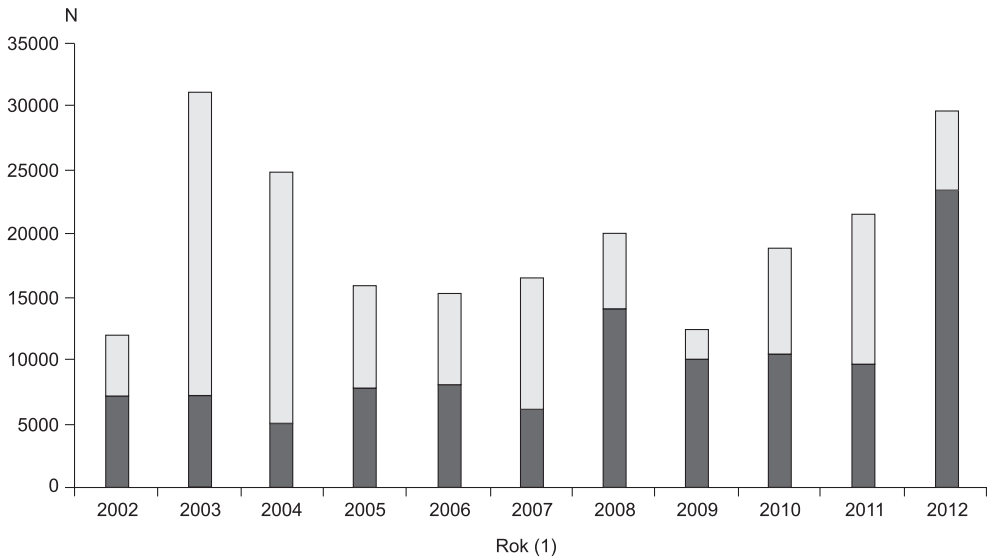
W styczniu zaobserwowano 4 osobniki mewy żółtonogiej *L. fuscus* (tab. 3). Dwa dorosłe (jeden jasno- i jeden ciemnopłaszczowy) i jeden młody ptak przebywały w porcie w Helu (15.01.12, P. Nagórski), zaś jeden dorosły, ciemnopłaszczowy osobnik widziany był na wybrzeżu między Kuźnicą i Władysławowem (16.01.12, E. Kurach). W styczniu, na całym terenie objętym liczeniem zanotowano 7 bielików, wyraźnie mniej niż podczas mroźniejszych sezonów (Meissner et al. 2011).

Na poszczególnych odcinkach ptaki liczyli: G. Bela, S. Bzoma, D. Górecki, S. Huzarski, D. Jakubas, A. Janczyszyn, P. Janowski, S. Kaszak, A. Kośmicki, E. Kurach, A. Marczewski, W. Meissner, P. Nagórski, A. Niemczyk, M. Remisiewicz, P. Rydzkowski, M. Ściborski, J. Typiak, C. Wójcik, M. Wybraniec, P. Zięcik. Wszystkim Im serdecznie dziękujemy. Praca Grupy Badawczej Ptaków Wodnych KULING nr 148.

Summary: Numbers of waterbirds on the Bay of Gdańsk between May 2011 and April 2012. In summer 2012, as in previous years, the most abundant species were Cormorants *Phalacrocorax carbo*, Mute Swans *Cygnus olor* and Mallards *Anas platyrhynchos*. The number of Mallards, Great Crested Grebes *Podiceps cristatus* and Coots *Fulica atra* increased clearly in August, which is typical of this water reservoir, and suggests local movements after breeding season. The period of low temperatures (below -5°C) started only in late January and lasted until the end of February. Ice cover appeared in February. In autumn and winter numbers of waterbirds were very low. The only exception was the Whooper Swan *C. Cygnus*, whose numbers were the highest compared to previous 27 years. In January numerous Herring Gulls *Larus argentatus* flying west were observed.

Rys. 2. Zmiany liczebności kormorana *Phalacrocorax carbo* i łyski *Fulica atra* w styczniu (słupki) na tle średnich temperatur tego miesiąca (linia) w poszczególnych sezonach zimowych
Fig. 2. Changes in numbers of Great Cormorant and Coot in January (bars) and average temperatures in this month in particular winter seasons. (1) – year

Rys. 3. Zmiany liczebności mew srebrzystych *Larus argentatus* zimujących na wybrzeżu Zatoki Gdańskiej (czarne słupki) i na komunalnych wysypiskach śmieci w Szadółkach, Łężycach i Swarzewie (białe słupki)

Fig. 3. Changes in numbers of Herring Gulls wintering on the Bay of Gdańsk (black sections of the bars) and at the refuse dumps in Szadółki, Łężyce and Swarzewo (white sections of the bars). (1) – year

Tabela 3. Liczebność poszczególnych gatunków mew stwierdzonych w styczniu 2012 nad Zatoką Gdańską i na trzech wysypiskach śmieci położonych w pobliżu wybrzeża

Table 3. Numbers of gull species in January 2012 on the Bay of Gdańsk and at three refuse dumps near the coast. (1) – species, (2) – Bay of Gdańsk, (3) – refuse dumps, (4) – total. ¹ – joint numbers of *L. argentatus* and *L. cachinnans*

Gatunek (1)	Zatoka Gdańska (2)	Składowiska śmieci (3)			Razem (4)
		Łężyce	Szadółki	Swarzewo	
<i>Larus argentatus</i> ¹	23385	1300	4220	700	29605
<i>Larus fuscus</i>	4				4
<i>Larus marinus</i>	376	20	56	50	502
<i>Larus canus</i>	2697	2		2	2701
<i>Larus ridibundus</i>	3638	5			3643
<i>Larus minutus</i>	13				13
Razem (4)	30113	1327	4276	752	36468

¹Traktowano razem z *Larus cachinnans*.

Literatura

- Grémillet D., Wilson R.P. 1999. A life in the fast lane: energetics and foraging strategies of the great cormorant. *Behav. Ecol.* 10: 516–524.
- Kilpi M., Saurola P. 1984. Migration and wintering strategies of juvenile and adult *Larus marinus*, *L. argentatus* and *L. fuscus* from Finland. *Ornis Fenn.* 61: 1–8.

- Meissner W., Bzoma S., Nagórski P., Bela G., Zięcik P., Wybraniec M., Marczewski A. 2011. Liczebność ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w okresie od maja 2010 do kwietnia 2011. *Ornis Pol.* 52: 295–300.
- Meissner W., Koziróg L., Kisicka I. 2000. Zimowanie ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w sezonach 1997/1998 i 1998/1999. *Not. Orn.* 41: 92–97.
- Meissner W., Typiak J., Kośmicki A., Bzoma S. 2009. Liczebność ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w okresie maj 2007–kwiecień 2008. *Not. Orn.* 50: 65–72.
- Monval J.-Y., Pirost J.-Y. 1989. Results of IWRB Interantional Waterfowl Census 1967–1986. IWRB Special Publication 8.
- Nilsson L. 1984. The impact of hard winters on waterfowl populations of south Sweden. *Wildfowl* 35: 71–80.

Włodzimierz Meissner

Pracownia Ekofizjologii Ptaków
Katedra Ekologii i Zoologii Kręgowców UG,
Wita Stwosza 59, 80-308 Gdańsk
w.meissner@ug.edu.pl

Ewelina Kurach

Grupa Badawcza Ptaków Wodnych KULING
Słoneczna Dolina 12B/3, 80-126 Gdańsk

Szymon Bzoma

Grupa Badawcza Ptaków Wodnych KULING
Świerkowa 34/7, 81-526 Gdynia

Andrzej Kośmicki

Grupa Badawcza Ptaków Wodnych KULING
Kruczkowskiego 15 C/9, 80-288 Gdańsk